

1. מעבר לקצה של סוף העולם

המקום שהייתי בו היה אולם צפוף והומה, מתפקע כמעט מהמולה מבולבלת. חולים ומלווים זרמו ונדחסו פנימה, עוד ועוד דרך פתח הכניסה. בני-משפחה מודאגים התרוצצו לכל הכיוונים, משלחים לכל עבר שאלות, דרישות וטענות. מנקות התנהלו בתקיפות מסביב ובין המיטות, מושכות ודוחפות סמרטוטים עייפים. חולים גנחו, צעקו, קראו לעזרה. רופאים ואחים תקשרו ביניהם בקול רם, מלווים את עצמם בתנועות ידיים. לתוך זמזום הרקע של קולות צפצוף והתרעה, התפרצו מדי פעם צלצולי טלפון, קריאות ברמקול, צפירות אמבולנסים. אלא שאני, על מיטת הגלגלים שלי, לא יכולתי כמעט לראות או לשמוע דבר מכל זה.

כי המקום שהייתי בו היה מעבר לקצה של סוף העולם.

אולי יצא לכם אי-פעם לראות מפה גיאוגרפית של העולם ששורטטה בימי-הביניים? על רקע צהבהב מתפתלים קווי מתאר שחורים של יבשות אדירות, וביניהם – ספינות מפרש זעירות מרחפות על גלי תכלת. מקבצי בתים ומגדלים זעירים מסמנים ערים גדולות שנחצות על-ידי פסים כחולים דקיקים של נהרות. כל זאת במרכז המפה, אבל החלק המעניין והבולט מכל הוא דווקא בשוליה: בזמנים ההם, לפני עידן התבונה, עדיין לא ידעו שהעולם הוא עגול, חשבו שהוא שטוח ושיש לו סוף, קצה, ומעבר לקצה נגמר הכל. מעבר לקצה של סוף העולם אין ים או יבשה, נהרות או ערים, אין שם שום דבר מוכר, שום דבר שיש לו קשר עם העולם, הטבע או בני-האדם והמבנים שהם בונים. את מה שקיים **שם** לא ניתן לאפיין במונחים מקובלים או במילים אנושיות.

אני מנסה לספר לכם סיפור שלא ניתן לספר אותו, להמחיש לכם ישות לא מוחשית. יכולתי למלא אותה עבורכם בפרטים, בצורות ובצבעים, בדיוק כפי שנהוג היה במפות מימי-הביניים, שבהן נהגו המשרטטים לפזר בתהום ההיא שמעבר לקצה, מגוון של יצורים מפלצתיים חסרי-שם, מרובי איברים לא-תואמים, שעצם קיומם הוא התרסה זדונית כנגד חוקי הטבע. יכולתי למלא עבורכם את התהום בלהבות אש אדומות, בביצות ירקרקות או בלועות הרים שחורים הפעורים לבלוע את קורבנותיהם. יכולתי גם להמחיש את הריק הנורא ההוא בקולות, זעקות של כאב ואימה, או יבבות חלושות של ייאוש. אלא שבמקום שהייתי בו לא היה באמת שום דבר מכל אלה, שום דבר שניתן לראות אותו, למשש או לשמוע. כי הדבר היחיד שהיה קיים שם, היה כאב. כאב חריף ונורא שהמית בעצם קיומו כל דבר אחר. והתהום הכילה לכל מלוא עומקה - רק שלילה, חשכה מוחלטת, כמו בצינוק אפל שחסום בפני אור ואוויר, מראות או קולות.

וככל שנופלים למטה בתוך התהום ההיא, ככל שצונחים עוד ועוד בנפילה הזו שצוברת מהירות, כך מתחילים להבין את הנורא מכל: שאפילו תחתית או סוף אין לה, לתהום. וכל מי שנופל לשם, מעבר לקו-החיתוך החד שבו מסתיים העולם, נמצא במצב של צניחה מתמדת. וכך, הציפייה לתחתית כלשהי - לחבטה, להתרסקות, קשה וכואבת ככל שתהיה אך לכל הפחות מסמנת סיום - היא מתמשכת לאין קץ... כי הנפילה לעולם לא מסתיימת, הסוף אינו מגיע. כל מה שנותר הוא ליפול ולהמשיך ליפול, בתוך אימה נוראה שהולכת וגוברת יחד עם מהירות הנפילה.

לא הייתם שם, ולכן אינכם מסוגלים להבין.

כי סביר להניח שאתם משתייכים לאלו שעומדים למעלה, יציבים ובוטחים, על מה שבעיניהם הוא מישור מוצק וודאי, אלו שאינם חושדים אפילו בקיומה של התהום שמעבר לקצה העולם.

אני מנסה להסביר, אבל אחרי שנופלים לשם, כמעט ואי אפשר להסביר יותר דבר. אין טעם... התמונות הדרמטיות, הדימויים... מרוב דימויים אי-אפשר לראות את הכאב.

אני מעדיפה לחזור לנקודת ההתחלה ולנסות שוב, והפעם במילים פשוטות ומדויקות:

לא, בכלל לא, לא תהום, צינוק או נפילה מקצה העולם. המקום שהייתי בו יכול היה להיות כל מקום

שהוא. למעשה, זה לא היה מקום, וזה גם לא היה מצב. זה היה פשוט **הדבר ההוא** שהיה לי בפנים.

הכרתי אותו היטב, את **הדבר ההוא**. היינו משולבים זה בזה, גדלתי איתו, והוא גדל איתי. זמן רב הוא

היה לי בפנים, מוסתר וחבוי ושקט. אלא שזה מכבר הוא התחיל לגדול פרא. הוא צמח והיה לדבר נורא כל

כך, עד שלא היה לו כינוי או שם שיכולים היו להכיל אותו. ובכל זאת הוא היה קיים באופן ממשי, אמיתי ומוחלט.

כמה תכונות ומאפיינים ברורים היו לו: הוא היה קשה, מוצק ודחוס. אי-אפשר היה להתיך או להמיס

אותו, לפורר או לשבור אותו. הוא מילא אותי מבפנים בכאב, כאב נורא, שאיכל וכילה כל דבר שלא היה הוא.

אמנם נכון, הדבר ההוא היה נותן לי הפוגות מדי פעם. לפעמים, לתקופות קצרות, הייתי יכולה לשכוח

מקיומו. אלא שהוא היה אומן-תעתועים, מחליף צורה או מעלים את עצמו ואז שוב צץ ומפתיע מכיוון

אחר, במקום אחר. כמו מכרסם ערמומי הוא היה מאתר נקודות חולשה, נובר בהן וחופר לו מחילות

חדשות וסמויות ואז מתפרץ שוב בעוצמה מחודשת.

ובנקודת זמן זו שעליה אני מספרת לכם - בנקודת הזמן שבה סיימתי לגדול - הגיע גם **הדבר ההוא**,

שהיה לי בפנים, למלוא התגבשותו והתפתחותו. הוא גדל כל כך עד שכבר עבר אותי בגודלו, ומימדיו

הענקיים כמעט ולא אפשרו עוד הסתרה. הוא בלע אותי, הוא הפך להיות אני, הוא היה אני, ואני הייתי

הוא. שום דבר לא יכול היה להיכנס, שום דבר לא יכול היה לצאת. ועכשיו לא נותרו עוד מרווחי זמן,

פערם, הפוגות או הסחות-דעת. הוא היה שם כל הזמן, גדול ומוצק וקשה וכואב.

ומישהו היה צריך להפריד בינינו.

וכך - לאחר שנים של סבל בשתיקה, של שתיקה בסבל, שנים שבמהלכן מיציתי את כל הכוחות

והאמצעים שברשותי, התחלתי בתכנון מהלך ההסגרה של **הדבר ההוא**. זה לא היה מהלך קל או פזיז, זו

לא היתה החלטה של רגע, אלא צעד מחושב ומתוכנן, תוך ביצוע קפדני. כי לא מתוך סערת רגשות

פתאומית או דחף בלתי נשלט בלעתי את מה שהייתי צריכה לבלוע, במינון המדויק שספרתי אחד לאחד

תוך לגימות מהירות והחלטיות, אלא מתוך ידיעה ברורה שאין שום דרך אחרת, להגיע, אחרי ככלות הכל,

אל חוף המבטחים.

2. חוף מבטחים

ואכן - המשימה בוצעה כהלכה, והמטרה הושגה: הצלחתי להגיע, סוף סוף, לחוף המבטחים המיוחל. הנה, הגעתי. והעמדתי את עצמי, את כולי - לרשותם. כי הם עתידים היו להציל אותי מהדבר ההוא, להציל אותי מעצמי.

ישבתי על מיטת הגלגלים שלי הצמודה לקיר, ובהיתי באנשי הצוות העסוקים, שניגשו מדי פעם לחולים השוכבים על מיטותיהם משני צדי. הם ביצעו את מטלותיהם כבדרך-אגב, כמו מתוך שגרה יומיומית משועממת. ושמתי לב לכך שאף אחד מהם לא הבחין בכך שמשוהו נורא כל כך, זוועה לכל דבר כמו הדבר ההוא, מתרחש כל כך קרוב אליהם. אלא שאני חיכיתי בסבלנות, חיכיתי להם. כי הם, כשיגיעו, יראו הכל, הם מיד יבינו, וידעו מה צריך לעשות. כן, הגעתי לחוף מבטחים.

בדיוק לכאן שאפתי להגיע - למקום שבו מבצעים ניתוחי חירום מצילי חיים. ובדיוק באותה המהירות והיעילות שבה שטפה לי האחות את הקיבה, והוציאה לי ללא כל מאמץ, גם אם בתוספת נזיפה ("כל כך צעירה, עושה שטויות, את לא יודעת להעריך את החיים"), את מה שהכנסתי לי פנימה לתוך הגוף, כך רציתי שיוציאו הם - רופאי הנפש - את מה שצריך להוציא, את הדבר החולה באמת, מתוך הנפש - גם אם הוא ודאי לא יצא באותה הקלות.

כשהם יגיעו, לא אאבד אפילו רגע אחד. אראה להם את הכל, מיד, ואומר להם: תסתכלו טוב טוב! תראו, ותעשו מה שצריך, את מה שאתם יודעים לעשות. בבקשה, תעשו לי כל בדיקה אפשרית, עד שתוכלו לבסוף לראות את הדבר ההוא, גוש פראי שממלא אותי מצד לצד, גוש שכבר מזמן השתלט על כל האיברים הפנימיים שלי והשאיר רק קליפה חיצונית דקיקה. ולאחר שתראו במו עיניכם, לא תוכלו להסתיר את תחושת הזוועה, ומיד לאחריה את ההתפעלות: הרי זה בגדר נס רפואי שהחולה עדיין נושמת, שותה ואוכלת, שהיא עדיין מתהלכת בינינו! ובעצמכם כבר תבינו את הצורך בפעולה פולשנית מיידית, לפני שיקרסו כל המערכות החיוניות של החולה.

אלא שלמרבה הפתעתי, במקום צוות מקצועי מובחר הופיע מאי-שם רופא אחד קטן בתוך חלוק דהוי, שמתחתיו הציצה חולצה צבעונית עליזה.

ניסיתי להתגבר על האכזבה: הלא הרופא היחיד הזה הוא ודאי רק הנציג של כל השאר, שמחכים לדיווחו. ופניתי אליו במבט מתחנן, מנסה להסביר, ללא מילים, את חומרת המצב: כואב לי, כואב נורא. תעשו משהו! ומהר! תלבשו כפפות מגן, תחתכו אותי לאורך, ואז תמשכו את הדבר ההוא בכוח, החוצה, עד שתוציאו את כל הבפנים שלי, ותזרקו אותו, למקום מבודד ושמור שבו נפטרים מחומרים מסוכנים. ואחר כך תקלפו היטב, תגרדו את כל מה שנדבק, עד שלא יישארו בפנים שום שאריות. כי מהשאריית הכי קטנה הכל עלול לצמוח ולהתפשט מחדש. תנקו, תשטפו, תחטאו, ואז תמלאו אותי במשהו אחר, שלא יכאב, שיהיה חלק ונקי ולבן, כמו צמר-גפן רך ואוורירי.

אלא שבמקום להסתכל ולראות, להקשיב ולשמוע, לבדוק ולמשש ולהרגיש, הוא פתח בסדרת שאלות תמוהות, שנראו לי שלא לעניין:

"את שומעת קולות?"

"לא." (קולות של מי? של מה? לא, אל תדאג, אני לא שומעת שום דבר, בקושי את הקול שלך אני שומעת, כי **הדבר ההוא** מרעיש כל כך, הוא יצא משליטה, הוא צועק ומשתולל, מתפרע וצווח ...) "מתי יותר קשה לך? בבוקר או בערב?"

"בערב." (וגם בבוקר. וגם אחרי הצהריים וגם בצהריים. קשה לי כל הזמן. קשה כל הזמן אותו הדבר. בלי שינויים, ובלי הפסקות. אלא שאני יודעת שזה נשמע יותר מדי, זה נשמע מוגזם ומופרך, ואני לא רוצה להישמע בוטה או לא אמינה, אני לא רוצה להרגיז.)

"כמה זמן זה כבר נמשך?"

"כמה חודשים." (שנה, שנתיים, עשר שנים, מאז שהייתי קיימת, מלפני שהייתי קיימת, מאז ומתמיד, ולעולם, לעולם...)

"יש לך מחשבות אובדניות?"

"לא." (אני לא יודעת מה זה בדיוק, אבל זה נשמע כמו משהו לא טוב, עדיף שלא ליצור רושם רע כבר מההתחלה...)

ולבסוף השאלה המוזרה מכולם:

"את מרגישה תחושה של עצב?"

"לא." (תחושה? הלא כל כך כואב לי שאני לא מרגישה שום דבר בכלל...)

נראה שהסתיימו השאלות, והוא הפנה את מבטו כלפי מעלה, לזוג הורים - ניצבים מבוועתים שעמדו משני צדי...
הגיע שלב הסיכום וההסבר.
הוא אמר: "יש לה דיכאון."
הוא אמר: "אל תדאגו!"
הוא אמר: "זאת מחלה. ויש תרופות נגד זה. אנחנו ניתן לה תרופות."
נראה היה לי שהוא לא מדבר לעניין, לא מבין את העיקר, מתעסק בדברים טפלים. כנראה שהיתה כאן אי-הבנה. הלא הזיהום לא היה חיצוני, אלא פנימי, והנגע היה אני עצמי, המהות שלי, החומר שממנו אני עשויה, לא משהו שיש לי. ומה יועילו כאן תרופות?
אלא שלא היה לי הרבה זמן לתהות, נראה שהגיע שלב הסיום.
בחיוך מעודד הוא פנה אלי שוב, מתעניין לדעת אם אני רוצה להגיד משהו, אם יש לי שאלות. שאלות לא היו לי. התכוונתי להוסיף ולציין שכואב לי חזק ונורא. ורציתי להעיר גם שזה לא יכול להימשך אפילו עוד שנייה אחת, שלא לדבר על דקה, שעה או יום. ורציתי להסביר שכוח העמידה שלי הולך ואוזל מרגע לרגע, ושאם הם לא ימהרו ויוציאו את הדבר ההוא, לא תיוותר לי ברירה אלא לעשות את המלאכה בעצמי - להיפטר מזה, ממני, מעצמי, והפעם ביסודיות ובכוונה מלאה... אלא שההתמקדות שלו הלכה והתפוגגה במהירות, והמבטים שלו כבר התפזרו לכל הכיוונים.
תוך רגע הוא נמוג ונעלם, ממחר בעקבות מבטיו, ואני נשארת שם, שוב בהמתנה, עד בואה של נציגה-שליחה נוספת, בדרג נמוך יותר, שסימנה לי לקום מהמיטה ולבוא בעקבותיה. ועד מהרה התברר כי במקום להידחק במהירות בפרוזדורים, על מיטת-אלונקה מוקפת בצוות מודאג, נשלחתי, רגלית, בעקבותיה של המלווה האדישה - למחלקה.

למקום שהגעתי אליו קראו המחלקה.

היא שכנה בבניין צדדי נמוך, נפרד ומובחן משאר האגפים של בית החולים שהסתופפו יחד בבנין הגדול. ובמבט ראשוני חטוף, עם כניסתי בעד הדלת הראשית פנימה, נדמה היה לי כי המחלקה ריקה, ערומה מכל. לא ראיתי דבר. או נכון יותר - יכולתי להבחין רק במה שלא היה שם: לא היו שם, למרבה אכזבתי, אחיות רחמניות לבושות לבן, מתרוצצות ועמלות בהצלת חיים. לא היו שם פרוזדורים בוהקים מניקיון ואולמות גדולים עם שורות ארוכות של מיטות מכוסות בסדינים מתוחים. לא היו שם עגלות עמוסות תחבושות לבנות, מחטים שעברו חיטוי, מנות דם אדומות, או מכשירי אתרעה מצפצפים ומאותתים באורות צבעוניים. כל אלו לא היו שם.

ומה כן היה שם?

קשה לי לתאר בפירוט. אני בכל אופן לא הבחנתי בפרטים כלשהם, לא במבט ראשון ושני ואפילו לא לאחר מכן, כשתמונת המחלקה על חלקיה השונים הלכה והתעבתה באינספור שכבות זהות שהצטברו זו על גבי זו, כמספר הפעמים שנקלטה, בוקר, צהריים וערב, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע וחודש אחר חודש בתודעתי.

המחלקה כולה כמו נבלעה, מרגע כניסתי אליה, בסופת חול עזה, והתמלאה באובך שאפשר לי לראות גופים גדולים ומטושטשים בלבד. במקום רקע לבן, לבן מוחלט, טהור וצח, כזה שיחדד את הפרטים, שלט במחלקה כעין צבע צהבהב, בז' בהיר-דלוח, שלא ניתן היה להגדיר אותו כצבע, אלא כחלק מהוויית המקום, כמו תכונה פיזיקלית פנימית של החפצים עצמם שנפלטה מהם ללא הרף, ונספגה בהם שוב. יכולתי להבחין רק בכמה חלקים בולטים של המחלקה: עמוד השדרה של המחלקה היה מסדרון ארוך, מכוסה בשפיצים קטנים בצבע צהוב-קיא. לאורך המסדרון היו תלויים צילומים ממוסגרים מנופי הארץ בצבעי שחור-בז'. במסדרון הזה, כפי שלמדתי, התנהלה הפעילות המשמעותית ביותר במחלקה – המעבר מיחידה ליחידה, זה שמסמל את סיומה של פעילות מסוג אחד כמו שינה, אכילה או ריפוי בעיסוק, ומעורר כעין תקוות-שווא רגעית לקראת המעבר לפעילות אחרת.

בקצה האחד של המסדרון היה מרכז העצבים של המחלקה: היה שם חדר אוכל, שכלל מצבור של שולחנות פורמייקה מלבניים בצבע קרם, ועליהם כיסאות פלסטיק הפוכים, שרגליהם כלפי מעלה כמו בעמדת כניעה. רק בשעת הארוחות, שהתקיימו בשעות הלא-נכונות, התעורר חדר האוכל לחיים, נצבע לזמן קצר בצהבהב הלימוני המימי של צלחות וכוסות הפלסטיק הערוכים על השולחנות, ושוב גווע. מול חדר האוכל היה ממוקם חדר הריפוי בעיסוק, סגור, חשוך ודומם במשך רוב שעות היום, מלא בצלליות של חפצים ומתקנים מוזרים.

היה שם גם "סלון", גם הוא מלא בשולחנות מוקפים בכיסאות. בצדו האחד של הסלון היה ארון מדפים קטן ובו משחקים: דמקה, שש-בש ורמי-קוב. היו בו גם שלושה ספרים צהבהבים ועתיקים למראה, כאילו ננטשו שם בעידן אחר. ובצידו האחר - גולת-הכותרת של המחלקה – טלוויזיה, חסרת-חיים רוב שעות היום, שהיתה מוגבהת, מוגנת וממוסגרת בתוך קופסה.

באמצע המסדרון היה חדר האחיות, עסוקות בענייניהן מאחורי מחיצת זכוכית, שומרות על ריחוק ועל

קירבה לטלפון היחיד שעמד על הדלפק המוגבה.

משני צדיו של המסדרון הסתעפו ויצאו שלוחות מלבניות - החדרים, בתוכם המיטות, שליד כל אחת מהן ארונית מתכת ריבועית. בתוך המגירות של הארונות היו חפצים שהיו שייכים לאנשים שהיו משויכים למיטות.

מחוץ למחלקה היה מעט טבע, עייף וחולני - קצת דשא מקריח, שיחים שפופים, ועץ קצוץ אחד או שניים. ובתפזורת - כמה כיסאות נוח, ליצירת אווירה נינוחה. בחוץ היתה שמש, או שהיה גשם, היה שם קר או חם, או לא קר ולא חם. ולפעמים חלפו מלמעלה עננים, כמו אביזרים של תפאורה רחוקה, פלקטית ודו-מימדית.

בין כל היחידות הללו הסתובבו אנשים – חולים אחרים, שאף הם נדמו לי ממושטשים ונטולי פנים, גופים מסובכים לזיהוי.

במקום ללבוש כותנות מהוהות, ספוגות חולי וסבל, הם הסתובבו בבגדי יומיום רגילים. ובמקום להשמיע צעקות של כאב הם פטפטו זה עם זה בסתמיות. במקום לשכב במיטה בייאוש אילם, הם חלפו הלך ושוב במסדרון הצהוב, הם יצאו החוצה, ונכנסו שוב פנימה, נכנסו ויצאו מהחדרים, הסלון וחדר האוכל, השירותים והמקלחות. הם אכלו ודיברו. אחר הצהריים הם ישבו על כיסאות הנוח ושיחקו בקלפים או במשחקי קופסא, ובשעות הערב הם התקבצו מול הטלוויזיה שקמה לתחייה, והביעו עניין באירועים רחוקים ותמוהים עליהם הכריז הקול הבוטח של קריין בשחור-אפור.

לא, שום דבר נורא לא היה שם, במחלקה הפסיכיאטרית. להפתעתי הרבה, היא היתה יומיומית, שגרתית, רגילה במהותה, בגדר העתק חיוור וממושטש של אותה המציאות שממנה הגעתי.

4. חולה מצטיינת

ההכרזה על המחלה, והמעבר - מבחון, דרך חדר המיון - פנימה, לתוך המחלקה - אלו סיפקו לי הפוגה זמנית קצרה בלבד. ולאחר שהובלתי לתוך אחד החדרים שהסתעף מהמסדרון הצהבהב, והתמקמתי, לאחר הנחיה קצרה, על מיטה שמצידה האחד ארונית וקיר, ומצידה האחר מיטה נוספת, ידעתי שהסתיימה דרמת המעבר, ומעתה מתחילה שגרה, שגרת המחלקה.

אתם מניחים, בוודאי, כי עם הצטרפותי למחלקה, זכיתי לפחות בהקלות ופטור ממאמץ, ושיכולתי סוף סוף, במקום הזה שבו מותר להיות מובסים וחולים, להשתחרר מחובת ההסתרה והעמדת הפנים, להסיר מעלי את מסכת הנורמאליות.

אלא שלא כך היה. כמו הילדה עם הנעליים האדומות מאגדות אנדרסן, הילדה האומללה ההיא שרגליה לא יכלו להפסיק לרקוד גם לאחר שכבר לא רצתה לרקוד, והן המשיכו והמשיכו לרקוד מעצמן - כך גם אני, למרות רצוני, לא יכולתי להפסיק להעמיד פנים, לתפקד, להניע את מנגנון ההפעלה הזה שכבר הפך לי לטבע שני.

ובהתחלה היו לי שאיפות: רציתי להיות החולה המצטיינת, המתפקדת, ההגיונית ומשתפת הפעולה ביותר במחלקה. אם כל חיי עד לרגע זה לא הצלחתי להצטיין בדבר, אולי לפחות כאן - מקום שבו הסף הנדרש הוא כל כך נמוך, הרמה הכללית היא ירודה והתחרות אינה קשה - אוכל סוף סוף להתבלט לטובה. וכך, בינתיים, בעוד אני מחכה, החלטתי להפתיע, ליזום, להתחיל במלאכת ההכנה לריפוי המלא שיחוללו הם, מרפאי הנפש.

כמו הברון מינכהאוזן, שמשך את עצמו בשערו מתוך הביצה, כך ניסיתי אני, במתקפות פראיות, אלימות כמעט, לזנק כלפי מעלה, להיאחז באצבעות בקצה ההוא שנראה לעין, ולאט לאט להרים את עצמי, לחלץ את עצמי מתוך התהום.

זה עניין של החלטה בלבד. כל מה שעלי לעשות הוא - להשתדל, להתאמץ, קצת עבודה רוחנית, הפעלה של כוח-הרצון. לכאורה, באותו הרגע בו אחליט שהכל תקין, שאני שלמה ומאושרת, בדיוק כמו כל אחד אחר - באותו הרגע זה יקרה. הרי אין שום מניעה לכך. אתם יכולים לזהות אצלי סימן למשהו שאינו רגיל? לא, כמו שתמיד אמרתם וחזרתם ואמרתם: "אין לך כלום", "את בסדר גמור." ואם כולם טוענים ככה - זה מה שקובע, לא?

נפש בריאה בגוף בריא. לצד המיטה שלי אני בודקת את חוזק הגוף בתרגילי סיבולת של כפיפות גב ובטן וריצה ממושכת במקום. הגוף כשיר וחזק, תקין לחלוטין. אני בודקת היטב, גם מקרוב, את הפרטים, כשאני מביטה בזהירות בפנים שנצפים מולי במראה הסדוקה שבפינת החדר: לא, אין עדות מרשיעה. פנים רגילות ותו לא. איברי פנים שכולם במקומם - פה, שתי עיניים ובאמצע אף אחד. ורידים ועורקים, עצבים, עצמות ושרירים, על הכל מכסה היטב עור חלק, ומלמעלה שיער בצבע חום רגיל, משוך אחורה ומהודק לזנב-סוס. פחות או יותר מה שיש לאחרים. וזה מה שקובע.

מבחוץ לא רואים שום דבר, ומבפנים - זה עניין של החלטה, ותו לא. וגם אם ישנה איזושהי הפרעה, בעיה קטנטונת - היא ניתנת לפתרון... בקלות...

ניסיתי להתרכז בפענוח הבעיה ובדרכים לפתרונה. אולי מקור הבעיה הוא בכך שלא הבנתי משהו, שעשיתי משהו קטן, קטנטן, באופן לא נכון, בנקודה כלשהי בעבר. איפה שגיתי? ואני חוזרת אחורה, מפשפשת ומשחזרת. אם רק הייתי משתדלת אז... אם רק הייתי שמה לב קצת יותר... אבל עדיין לא מאוחר, עדיין אני יכולה להיפטר מהדבר ההוא. צריך רק להתרכז במשהו אחר, הנה, למשל, בסביבתי המיידית: כיסאות פלסטיק, סלון וטלוויזיה, או שיחים ושמש. דברים ברורים שפשוט מונחים שם, מחוסרי תודעה, לא כואבים או סובלים, לא מושפעים ולא משתנים. כן, אם רק אחליט, גם אני אוכל להיות כמוהם.

ואולי הגאולה תבוא מכיוון אחר: אמונה. להאמין במשהו, לא חשוב במה. אימצתי לעצמי כמה סיסמאות ומשפטי עידוד חיוביים, אותם רשמתי בתוך פנקס קטן, וחזרתי וקראתי ושיננתי אותם לעצמי שוב ושוב בתוך הראש, וגם בעל-פה, בלחש. אם אחזור עליהם מספיק פעמים, אין ספק שלבסוף הם יפעלו את פעולתם החיובית:

"כל מה שקורה צריך היה לקרות."

"וכל מה שקורה הוא לטובה."

"הסבל הוא התגלות אלוהים בעולם."

"ובלי סבל אין אושר, בלי רע אין טוב."

"מה שלא הורג אותי – מחזק אותי!"

"הכל תלוי בי ובכוח הרצון שלי."

"אני צריכה לקבל את עצמי כפי שאני!"

ו-"מגיע לי להיות מאושרת!"

במקביל למאמצי השכנוע התמדתי גם במילוי המשימה הבסיסית.

המשימה תיראה לכם אולי כפשוטה למדי, אלא שלא כך היה.

נסו להבין: לא המרחב הוא שהיה המימד המשמעותי במחלקה הפסיכיאטרית, אלא הזמן. אלא שמימד הזמן במחלקה אינו דומה כלל לזה המוכר לכם – זה שניתן למדידה ומתחלק לדקות, שעות וימים, ומתגלגל כמו מעצמו במהירות ובקלילות תוך שגרת החיים. כי הזמן במחלקה היה כעין גוש גדול אחד, שאינו ניתן לחלוקה או למדידה. ובפני עמדה משימה קשה – לנסות ולחסל אותו, את אותו ה"נצח" שאינו מצטבר או מתקדם לקראת משהו.

מולי עמד בור גדול וריק – בור הזמן. ומה שהיה מוטל עלי לעשות הוא למלא אותו, עד תומו, מהרגע בו התפרצה התודעה במתקפתה היומית – הרגע של פקחת העיניים בבוקר, ועד הרגע שבו הוכרעה ודממה לכמה שעות – שעת עצימת העיניים בלילה.

ובמה למלא אותו? מהשכמה להשכבה ומארוחה לארוחה הייתי צריכה לאסוף ולצבור ולחבר יחד שניות לדקות, דקות לפלחי-שעות ולשעות. לחצוב ולגרוף עוד ועוד שבבים ופירורי פעילות בעבודת פרך, לגרוס ולפורר, לאסוף, לשפוך, ולמלא את הבור, עוד ועוד, ועוד קצת. וכל זאת כשידעתי היטב כי במשך הלילה יתרוקן הבור לחלוטין, ובבוקר שלמחרת שוב יפער מולי את פיו הענק והריק.

הנה רשימת משימות של יום טיפוסי:

להתעורר בחבטה פנימית, תוך היזכרות של התודעה, המטושטשת עדיין, בכמה שניות חלום של מציאות

רחוקה ומתוקה, מציאות זרה, ללא מחלה, ללא מחלקה, ללא **הדבר ההוא**. לספוג את מכתה של הערות המוחלטת, של התודעה החוזרת לכאן ועכשיו, החוזרת לעצמה. לקום, להתפשט ולהתלבש. לבלוע כמה כדורים ולשטוף פנים ולצחצח שיניים. ללכת לחדר האוכל כדי לאכול ארוחת בוקר. להכניס לפה ולבלוע כמה דברים חיוורים חצי-חיים חצי-מתים. ללכת ל"סלון" כדי להשתתף בהתעמלות בוקר קלה שלאחריה שיחת בוקר קלה. אחר כך לחדר ריפוי בעיסוק. לעשות קצת מכל דבר - לרקום שורות צלבים, לקלוע סלי קש, לשזור פרחים מיובשים, לרקוע את חומות ירושלים על גבי לוחות-מתכת מוזהבים, אולי התנועות המונוטוניות ידחפו קצת קדימה את השניות, יעזרו בליקוט הדקות. לחזור לחדר. וגם המעברים, ההליכה בין החדרים, מהווים יחידות מיקרו-זמן המצטברות זו לזו.

אחרי כל זה מגיעה שעת הצהריים: שוב לחדר האוכל, כדי לאכול תבשילים נטולי-צבע, רכים ומבושלים יתר-על-המידה. לאחר מכן מנוחת-צהריים: לנסות ולקרוא קצת בספר העזוב שגאלתי מהמדף – לנעוץ בו מבט שקופא מול אותו העמוד, מול אותה השורה. בינתיים הבור מתמלא עוד קצת. אחר הצהריים - לצאת החוצה לחדר, לשחק במשחקים תפלים כמו שש-בש או רמי-קוב - להפסיד או לנצח, העיקר לסיים, לצעוד קצת מסביב לדשא, לחזור פנימה, לבהות שוב באותו הספר, באותו העמוד, מבלי להבין דבר. לגרוף ולזרוק פנימה לבור, שכבר הולך ומתמלא, לקום, לחכות לאורחים, אורחים מגיעים, לקבל אותם בחביבות, להשתדל להיות נחמדה גם כלפי אורחים של אחרים, לחכות שילכו, שילכו כולם. ועוד לגרוף ולמלא, למזוג תה או נס קפה, להוסיף סוכר, לערבב קצת, לדבר קצת, לנסות ולהיות ידידותית, חברותית, לחכות שייגמר, שייגמר הכל. אחר כך כבר בסדר הפוך ומעודד של התקפלות וסגירה לקראת סיום: לאכול ארוחת ערב בטעמים וגוונים מקבילים לאלו של הבוקר, קצת טלוויזיה, הבור מתמלא, הוא כבר כמעט מלא, מצפה עוד המקלחת - נגיסה גדולה יחסית בזמן, ולאחריה עוד כמה שבבי-זמן קטנים: החלפת בגדים מבגדי יום לבגדי לילה, צחצוח שיניים ובליעת כדור אחרון שיביא עמו את החבטה הנכספת של ההירדמות לכמה שעות ריקות של לילה שהן בגדר זמן-חינם נטול-תודעה, הזמן היחיד שהוא נטול סבל.

ואם עדיין לא השתכנעתם באופייה הקשה של המשימה, זה ודאי משום שחסר לכם פרט חשוב נוסף: הייתי שרויה כולי, כל הזמן, בתוך מלט רטוב, שעמד להתקשות סביבי. אם אפסיק לרגע אחד להתרוצץ, לעשות, להשתתף, להעמיד פנים, להתאמץ, העיסה הזו תתגבש סביבי, ותלכוד אותי בתוכה, חיה-מתה. דחפתי והדפתי מלט, נלחמתי בו על כל הרמת רגל או הזזת יד. זזתי באיטיות, הבגדים ספוגים ורוויים, והנעליים מלאות וכבדות. נשמתי ואכלתי מלט, ולא יכולתי לראות, לשמוע קולות, או להריח ריחות. ולדבר? ניסיתם פעם לדבר בתוך מים? הפקה של כל מילה היתה מבצע כשלעצמו, דחיסת מילים החוצה במאמץ, מילה אחרי מילה, מול כוח התנגדות כמעט מוצק.

אלא שלמרות כל הקשיים המתוארים לעיל, המשימה בוצעה והושלמה עד תומה, ואפילו בהצטיינות, יום אחר יום. ומאמץ כזה וודאי ראוי לגמול הולם. ואמנם, בשבועות הראשונים שלי במחלקה נראה היה לי שהמאמצים שלי משתלמים. התבלטתי לטובה. הייתי ה"תקינה" ביותר מבין כל ה"לא-תקינים", ה"מתפקדת" ביותר מבין כל ה"לא-מתפקדים". זכיתי להערכה ולתשבחות מצד חולים ואורחים כאחד: "לא רואים עלייך כלום..." את ממש לא שייכת לכאן..." בגאווה רבה ציינתי לעצמי שכמעט והתגברתי על המחלה וניצחתי אותה, בכוחות עצמי. כן, כמעט שהכל הסתדר, ובא על מקומו בשלום, ובקרוב, לאחר

שאמלא עוד מספר לא-רב של ימים-בורות - אצא מכאן בריאה ומחזקת, בדרך להתחלה חדשה, לחיים חדשים.

אלא שאז, דווקא אז, כשהסוף הטוב כבר נראה באופק, הופיעה מאי-שם הנקודה, פתאומית כמו ברק. היא היתה יכולה ליצור את עצמה יש מאין בכל זמן שהוא, תוך כדי עבודה חרוצה בחדר הריפוי בעיסוק, בזמן אכילת הקינוח של ארוחת הצהריים, או אפילו תוך כדי שיחה קצרה עם חולה אחר. היא היתה יכולה להופיע, סתם כך, למשל – כנקודה באזור כללי בבטן, ביד ימין או בעורף שלי. וכך זה היה מתרחש: נקודה בעורף צצה ומופיעה במודעות שלי, כמו צונחת לתוכה משום-מקום. ברגע הראשון זו רק אי-נוחות קלה, או מודעות לתנועת ההזזה של הראש - ימינה ושמאלה, למטה ולמעלה. אלא שאחרי עוד כמה רגעים, הנקודה מתחילה למקד אליה את המחשבה. ובעוד רגע - היא כבר כתם קטן, טורדני, שלא ניתן להתעלם ממנו, והיא כבר עננה, היא ענן שחור, צל קודר המכסה את ההווה כולה.

לא, לא, רגע, עוד לא... אני מנסה להימלט, לברוח מהנקודה הזו שבעורף שלי, הנקודה הארורה הזו שגורמת לכל הסבל. אני רצה מהר, אלא שהיא מאיצה ביחד איתי. אני רצה יותר מהר, והיא עדיין איתי, דבוקה לעורף שלי, מסרבת להרפות... אני מנסה להתעלם ממנה, לא לחשוב עליה, אלא שהמחשבות כבר שם, והן כבר פרצו בריקודן הסוער. למה אני לא מסוגלת פשוט להפסיק לחשוב על זה? אני אוטמת את אוזניי, מכסה את ראשי בשתי ידיי, מחפשת הגנה, ואין מפלט. היא שם, יחד איתי, בתוכי.

ועד מהרה אני מבינה - הנקודה היא רק תזכורת, תזכורת לדבר הנורא ההוא... אני מנסה להפסיק לחשוב עליו, לא להרגיש אותו, לבטל את משמעותו, אלא שהוא כבר התפרץ בסערה נוראה, מחרישת-אוזניים. הנקודה הזו, התמימה והבלתי מזיקה לכאורה, היא לאמיתו של דבר חור שחור שעומד לבלוע אותי. הנקודה הסתמית הזו שבעורף שלי היא התהום, היא הדבר ההוא.

באופן שייראה לכם אולי מטופש, או קצת קומי, באותו הרגע של ההבנה תתחיל גם הנפילה. רגע אחד אני עוד בועטת ברגלי באוויר – וברגע הבא אני כבר נופלת... כי בדיוק כמו בסרטי אנימציה – רק באותו הרגע בו מבחינה הדמות שהיא מרחפת באופן בלתי סביר באוויר - היא נופלת למטה, בצניחה ארוכה לתהום.

מבחוץ לא תוכלו לראות דבר. אני ממשיכה לעבוד, לאכול או לדבר, אבל בפנים אני רועדת מאימה, אני מתחננת לרחמים, אני צועקת לעזרה. אלא שהמציאות היומיומית האדישה שסביבי מכריזה על ניטרליות לגלגנית כלפי הכאב שלי.

ועדיין אני לא מתייאשת, מנסה אפשרויות נוספות, למשל, לחשוב על קוף אדום, קוף אדום, ושוב: קוף אדום! אני קוראת לו, למושיע שלי, צועקת אותו לעצמי שוב ושוב, מנסה להיאחז בו, בקוף האדום הזה שהוא תקוותי האחרונה, אלא שהוא קופצני, חלקלק וחמקמק, ועד מהרה הוא מתרחק ונעלם, נמוג ואיננו. כל העמל שהשקעתי במשך שבועות יורד לטמיון, ומשפטי החיזוק והסיסמאות מתאיידים כלא היו. ושוב, הדבר ההוא, שלוחש לי באינטימיות חצופה ולעגנית: אני הוא את. אני - הקללה והכיעור, אני - המחלה והשיגעון. ואת - נושאת אותי בעצם מהותך, בכל חלק ממך, ובכל כולך גם יחד.

לרגע אחד אני שוכחת, הסבל מרפה ממני. אלא שברגע הבא לאחר מכן אני מגלה שאני מחפשת אותו, את הסבל, ואני לא מסוגלת להפסיק ולחפש. ועד מהרה אני גם מוצאת: הוא מתגלה במקום אחר... הנקודה פשוט נדדה והתמקמה באזור אחר, תמים עד לאותו הרגע ובלתי צפוי לחלוטין... והכל מתחיל מחדש...

זה החטא שלי, וגם העונש. נפילה מחודשת. תוך כדי אשפוז, תוך כדי טיפול. הנפילה הזו היתה קשה יותר, והמישור שלמעלה נראה רחוק ובלתי מושג מתמיד. כי קרה הנורא מכל: אחרי שהכרזתי על המחלה, הגעתי למקום שמטפלים בה, קיבלתי תרופות רבות-עוצמה, והשקעתי את מירב המאמצים, עדיין, אחרי כל זה, לא הבראתי ואני שוב שם, באותו המקום - מעבר לקצה של סוף העולם.

למרות כל מאמצי, לא הייתי חולה מצטיינת, אפילו לא חולה ממוצעת, הממלאת את מטלותיה באופן בינוני אך משביע-רצון. כי בעוד חלק מהמאושפזים האחרים, העלובים, הנרפים והחולים ביותר, גם כאלו שהגיעו יחד איתי, או אפילו אחרי, השתפרו וכבר עמדו בפני שחרור - מאוששים ובריאים, נותרתי רק אני, פגומה ומקולקלת ללא תקנה, בלתי מתקדמת ובלתי משתפרת, החולה הגרועה ביותר, המאכזבת ביותר במחלקה.

5. למות או לא למות?

אולי נדמה לכם שבשלב הזה יכולתי לפחות להתנחם בידיעה שגרוע מזה כבר לא יכול להיות, שמכאן רק ניתן לעלות. אלא שבתהום ההיא, כפי שגיליתי, הייתה קיימת בכל עת האפשרות של עומק עמוק יותר... של כאב רב עוד יותר... של נפילה לתהום שמעבר לתהום, לקצה שמעבר לקצה. ואם קיימת האפשרות - ודאי הוא כי תתממש; אם יכול להיות רע ונורא עוד יותר, כך יהיה. עצם הידיעה כבר מביאה בעקבותיה את הפחד הנורא מפני ההידרדרות הנוספת: מה יש שם, בקצה שמעבר לקצה שמעבר לקצה? שם יש משהו נורא אפילו יותר, העולה על כל מה שהכרתי עד עכשיו...

לא רציתי למות. לא רציתי, אבל הייתי משוכנעת שאין לי ברירה אחרת. ומה שפעל היה דחף פשוט, המוכר גם לכם - רצון להפסיק את הכאב. להפסיק אותו, ומיד. כי כשאין שום אפשרות אחרת אפילו להקלה חלקית, מה שנדמה היה באותם רגעים כמו המפלט האפשרי היחיד – המוות, הוא טוב יותר מהמצב הקיים.

ובאותם הרגעים - אם הייתי יכולה לגרום לזה לקרות רק בכוח הרצון – להפסיק לנשום, להדמים את הלב, ובמיוחד את המוח ואת כל מה שמשתולל בתוכו.... אין ספק שהייתי בוחרת למות. התפלאתי שזה לא קורה מאליו: איך זה שהגוף לא מוחה, לא מתמרד נגד הכאב הנורא? איך ייתכן שהגוף, גופי, עומד מהצד, כמו משקיף בלתי מעורב? מדוע הוא לא קם ומכריז: מספיק! עד כאן! לו רק הגוף היה מקבל החלטה: עכשיו - למות! להיאלם סופית. לחדול מלהיות. אילו רק הייתי נולדת בתקופה אחרת, בה המוות היה אורח שגרתי, שכיח ויומיומי. אנשים בכל הגילאים היו מתים סתם כך, ללא סיבה ברורה. בחורים צעירים ובריאים היו מצטננים, חולים אנושות, נופלים לערש דווי ומתים תוך מספר ימים, ועלמות צעירות היו דועכות אל מותן ללא כל תרוץ ממשי, פרט לחולשה כללית, געגועים או שברון-לב.

אלא שגם בתקופתנו אנשים מתים ממחלות של הגוף... התפללתי למחלה כזו שתחליש את הגוף לאט לאט, מערכת אחר מערכת, עד לחוסר תפקוד מוחלט. לכל הפחות יהיה קו-סיום שאוכל לצפות לקראתו... אוכל לספור את ימי הסבל הקצובים עד תומם. אם רק הייתי יכולה, למשל, לתת הוראה לתאים שלי להתחיל ולהתרבות באופן פראי, במקום המחשבות. לא חשוב באיזה איבר, אם כי רצוי דווקא כזה שרחוק ממרכז ההתרחשויות, למשל - עצם כף הרגל או קצה המעי. קינאתי באנשים הללו שחלו במחלות סופניות, כאלו שאפשרו להם למות מוות שאינו נגרם ביוזמתם שלהם, מוות קל ונטול מאמץ, מקובל ולגיטימי, שאינו מתרחש בבדידות אלא כשהם מוקפים באנשים שקרובים להם, בעוד הם יכולים לספר את סיפורם, לסכם את קיומם לכלל סוף טוב.

אלא שגופי העיקש סירב לשתף פעולה. בריא ושלם ומשקר ללא בושה, הוא נשא את המחלה כמו קליפה בריאה סביב גרעין רקוב. לא, הגוף לא היה מוכן לקחת אחריות, ורק התודעה שלי, המודעת באופן מלא לכאב ולחוסר התקווה, תוכל לקחת על עצמה למלא את התפקיד, לבצע את המשימה. כל כך הרבה שיקולים הגיוניים בעד המעשה: למות... להיפטר ברגע אחד מהכאב הבלתי נסבל, ולהיאסף אל המפלט המנחם של המוות. לתקן את השגיאה, השגיאה של קיומי, ובאותה ההזדמנות גם

לחסל את הדבר הנורא שהיה לי בפנים. להיחלץ, בקלות, בבת אחת ולתמיד! להימלט, להתחכם לעונש הנורא שעתידי לשלוט בקיומי לנצח נצחים...

ובאותם רגעים ידו של **הדבר ההוא** היתה על העליונה בוויכוח הנורא הזה, שהתנהל ללא סוף. בשביל מה? לשם מה להמשיך לסבול? - כך הוא לועג. כי גם אם הפעם את תתגברי, הלא שנינו יודעים שיגיע הרגע שבו אני אחזור, ובסופו של דבר, יגיע גם הרגע שבו אנצח... לכן, ככל שיקדם, כך טוב יותר: חבל על כל יום של סבל ומאמץ... כי גם אם תצליחי לשרוד את היום הזה, וגם את היום שלמחרת, כל זאת בכוחות על-אנושיים ממש, מה מצפה לך לאחר מכן – ביום שלאחר מחרתיים, שבוע אחרי, חודש או שנה אחרי?

ובאופן קר ומחושב, **הדבר ההוא** היה ממשיך ומסכם את השיקולים בעד המעשה: הלא בלאו הכי כך ייגמר הדבר הזה, הטעות הזו, שהיא את, שהם חייך.

ואני, כבר באפיסת כוחות, מותשת מסבל, משתכנעת... וכבר מתחילה לתכנן את השלב המעשי, את הפרטים המוחשיים...

ובמוחי אני כבר מרפרפת, מבוהלת ומבועתת אבל יודעת שאין עוד ברירות, בין אלטרנטיבות מעשיות, בין תוכניות פעולה, כמעט ומגיעה להחלטה הסופית, כמעט ו... אלא ששוב ושוב זה היה מגיע למבוי סתום לפני הביצוע.

מעבר לכל המחסומים שכבר נפרצו, מעבר לכל הגבולות של הסוף של כל הסופים, היה עוד מחסום אחרון שכמו סירב להיעלם.

לפעמים זה היה פשוט הפחד, פחד מהמעשה עצמו, מהפרטים הקטנים שלו, מהבדידות של שלבי התכנון ובעיקר של הביצוע, במהלך הרגעים האחרונים שלו, שיהיו רגעיי האחרונים. וגם הפחד ממה שמחכה לי שם, אחרי. פחד מהמוות, כמו פחד מהחיים. כי מחשבה נוראה חדשה נולדה: אולי הדבר ההוא חזק אפילו יותר מהמוות? אולי בסופו של דבר הוא יגבר על המוות וימשיך להתקיים בתוכי גם לאחריו? כמו רודן כל יכול ששולט לא רק בממלכת החיים אלא גם מעבר לה... ושם, בסביבה חדשה ובלתי מוכרת, יכול להיות גרוע אפילו יותר... כי הלא תמיד גרוע יותר...

לא רק שפחדתי, אלא גם לא העזתי. זה לא סתם מעשה רע, התנהגות לא ראויה - זהו המעשה הרע, הלא-יאה, הבוטה מכולם... מעשה שהוא כפוי טובה, ראוותני וחשוף לעין כל, בגדר התרסה גלויה... כזה שהופך אותך לדחוי, שנוא ומוקצה...

ובכל מקרה - גם אם קיימת האפשרות לבטל את ההווה ואת העתיד שלי, אפשרות כזו אינה קיימת לגבי העבר. אילו יכולתי שלא להיות קיימת מעולם... שלא להיוולד... אבל אפילו המוות לא יוכל להחזיר אחורה את הזמן, ולבטל את הקיום השגוי שלי מנקודת ההתחלה שלו. המחלה, הקללה והטירוף הם בלתי מחיקים, ושום מוות לא ישנה כאן... לא, לא יכולתי ללכת, לעזוב, עדיין לא. וגם לא בצורה כזו.

כי לפעמים עצרה אותי הידיעה שחדרה אלי, למרות הכל, דרך מסך הכאב – הידיעה על הסבל הנורא שייגרם לאנשים שקרובים אלי, אלה שקיומי חשוב להם, באופן בלתי מובן... אם אגרם למותי, אגרם יחד עם זאת גם ליצירתו של סבל נוסף, תוך העברת הסבל שלי הלאה, למעגל גדול. לא, משהו התקומם בי, כמו בקריאת ספר עם סוף רע: אני לא מוכנה שהסוף של כל זה יהיה רע כל כך!

וכך - לכודה ללא תקווה וללא-מוצא בתוך המשימה שאינה עתידה להסתיים לעולם – המשכתי להתקיים, רק פחות ופחות. במרחב נטול הגוונים והתכנים שהתנהלתי בו, כשחפצים או בני-אדם מסתמנים רק כגופים מעורפלים, הפכתי גם אני לבלתי נראית, חסרת-מימדים, ישות מטושטשת שקווי המתאר שלה הולכים ומתמזגים עם הרקע.

לא היו עוד ניסיונות נואשים לזנק כלפי מעלה, להיחלץ בכוחותיי שלי.... לא עוד מאמצי תפקוד הרואיים. הפכתי לחולה עייפה ומנומסת, שלא עושה בעיות, לא מגזימה, לא מתלוננת, רק שותקת ונמנעת. ובכל זאת, על אף לעגו ההולך וגובר של הזמן החולף, הייתי נתונה עדיין במצב של המתנה: גם אם נראה היה שהם, המומחים, התעלמו ממני עד עכשיו, ודאי הם עוקבים אחריי ואחר התקדמותי כל העת. האם ייתכן שלאור אי-השתפרותי הם התייאשו והרימו ידיים? לא, זה לא ייתכן. ודאי הוא כי בקרוב, הם, מרפאי הנפש, יתכנסו יחד ויקראו לי לבוא. בסופו של דבר הם יתנו לי את ההזדמנות - לתאר, לספר, לתת את התשובות הנכונות לשאלות הנכונות, ובתמורה הם יספקו לי הסברים ופתרונות, הם יספקו לי מרפא.

הערפל הצהבהב, שהתערבב בריחות הארוחות המתקרבות, המגיעות וחולפות, כיסה ובלע הכל. ובסביבה הבלתי משתנה הזו, התקשיתי יותר ויותר להבחין בתפוזות הפרטים שסביבי: מי היו האנשים החולפים במסדרונות? האם היו אלו אחיות? או רופאים? או חולים? וכמה זמן כבר חלף? ומה היה עכשיו, בחוץ - קיץ או חורף, סתיו או אביב? האם היה קר או חם, יבש או רטוב? ואני עצמי - מה עשיתי? מה לבשתי? מה אכלתי?

באחת מיחידות הזמן הריקות והבלתי מדידות הללו בהן השתרכתי בשבילי המחלקה, פנה אלי צעיר בלתי מוכר. ניסיתי לשייך אותו על פי מאפייניו הכלליים - האם הוא מקומי או אורח? חולה או איש-צוות? אלא שלא היה בכך צורך, הוא הכריז על שמו, הציג את עצמו כמתמחה, ושאל אם אהיה מוכנה לשוחח איתו.

מיד הסכמתי. ניתנה לי ההזדמנות להתכונן, להתאמן לקראת השיחה שכל כך חיכיתי לה, השיחה **איתם**. נכנסתי בעקבותיו לחדר קטן, קרוב לכניסה הראשית, שכמו צץ באורח-פלא עם פתיחת דלת שעד עכשיו לא הבחנתי בקיומה.

הפרטים שסביבי התחדדו בסביבה הלא-מוכרת. ושנינו הסתדרנו במקומות: הוא מאחורי השולחן, אני מלפניו, עם גבי לדלת הסגורה, ובינינו - המשטח המלבני, המבריק והריק, שעליו הוא הניח בפריסה רחבה את שתי ידיו.

הוא חייך אלי בחביבות כמו לקראת פתיחתה של שיחת-ידידות נעימה, החלפת דעות בלתי מחייבת אך מעוררת עניין. יכולתי להבחין בכך שהוא לא רגוע, ומתאמץ יותר מדי. אולי זו הייתה אחת הפעמים הראשונות בהן הוא דיבר ביחידות עם חולה.

הוא הציג את עצמו שוב בקצרה ופתח בסדרת שאלות קלילות של חימום-אווירה, בירור פורמאלי של פרטים אישיים. אחר כך הוא המשיך לשאלות כמו:

"מה שלומך?"

"בסדר."

"איך את מרגישה?"

"בסדר."

"את מרגישה שיפור?"

"קצת." (צריך להגיד שנראה שיש שיפור קטן, או שבכל אופן - לפי כל הסימנים, השיפור עומד ממש בפתח, והוא תיכף יגיע.)

"עכשיו שאנחנו מכירים, תספרי לי קצת על הילדות שלך..."

עכשיו! עכשיו ההזדמנות!

ניתנה לי ההזדמנות, האפשרות, לדבר, לספר. אלא שלא יכולתי. לא היה לי מה להגיד.

כי מה היה לי לספר? לא סיפור דרמטי ומזעזע, לא שיאים טראומטיים, אלא רק אוסף זיכרונות פעוטים וקטנוניים, מגוחכים בחוסר-חשיבותם, גבעות לא-מרשימות מפוזרות על-פני מישור שטוח, חד-גוני ומשעמם. היו לי סיבות כל כך קטנות ולא-מוצדקות לדבר כל כך גדול...

הוא נראה אובד עצות. ולאחר הפוגה מעיקה וארוכה מדי, הוא פרץ במתקפה של שאלות:

"מה הסיבה...? את יכולה להסביר...? איך זה קרה...? למה...?"

ניסיתי לחשוב, להתמקד. אבל המחשבות שלי סירבו. הסטתי את המבט למטה, החוצה, ממקדת אותו בכל דבר אחר, רק לא ביושב מולי. התמקדתי בזיכרונות, שיכולתי לראות דרך החלון.

רציתי להיות הזכור הזה, קינאתי בנשמה הזכרית שלו, קינאתי בעובדה המשמחת מבחינתו שהוא לא אני. לא יכולתי לשאת את ההתנהלות חסרת המשקל והזמן שלו, את הקיום נטול הכאב והמודעות, את הריחוף התמים והקליל, המותאם לדשא, לשמיים ולטבע של הזכור. הוא השפיל אותי ולעג לי בזמזומו העליז: בשביל מה נחוץ הכאב שלך? נטול כל סיבה, ומיותר לחלוטין...

וגם אם לא רציתי לאכזב את המתמחה הצעיר שמולי, לא הצלחתי לענות.

אחרי שחיכיתי זמן ארוך כל-כך, אחרי ששתקתי במשך שנים עד לרגע זה, כנראה שהחמצתי את ההזדמנות, את הרגע המתאים לדבר, לספר.

ניסיתי. ניסיתי למצוא אותו, את הרגע ההוא לאורך השנים, אבל הוא חמק ממני שוב ושוב... דמיינו לעצמכם, למשל, את סלון המשפחה: הספות הנוחות והמרוככות היטב במקומות הנכונים, מעליהן התמונות המוכרות על הקיר ומדפי הספרים העמוסים. תארו לכם את התפאורה המוכרת הזו כרקע לסצנה הבאה, של היכרות הדדית בין ההורים ובין **הדבר ההוא** שהיה לי בפנים: תכירו בבקשה. תסתכלו, תראו את הכאב, את המחלה והשיגעון. זה גר אצלי, אצלכם, אתכם, פה בבית, כל הזמן, כבר מזה שנים רבות... לא, זה לא מדבק, לא מסוכן לסביבה, הוא לא הורס דברים, רק אותי... נעים מאוד ...

תארו לעצמכם את שיחת הבירור הבאה בפניה של חדר המורים בבית הספר: המורה (בנימה מבינה): את לא מרוכזת בזמן האחרון. הציונים שלך מאוד ירדו. (ובסקרנות) - מה עובר עלייך? אולי יש משהו שאת רוצה לספר לי עליו?

אני: זה לא אני, מה את רוצה ממני? תשאלי את **הדבר ההוא**.

מה שהיה לי בפנים לא היה שייך ולא היה מתאים לשום מצב ולאף אחד. זה לא התאים, לשיחה קלה בארוחת הערב, בין החביתה לסלט הקצוץ דק-דק, או לשיבה המשפחתית המשותפת בכל ערב מול סדרות משעשעות בטלוויזיה, או לטיול שבת אביבי בחיק הטבע והמשפחה המורחבת. זה לא התאים לפטפוטי הפסקה בבית הספר, לשיחות רכילות או להסתודדויות בין בנות...

התוכנית בטלוויזיה, ארוחת הבוקר, הטיול המשפחתי או חבורת הבנות - כל אלה התקיימו בצד האחד, ומולם, בצד השני - התקיימו אני והשיגעון. אני וכל השאר היינו כמו שתי חזיתות שביניהן התנגשות עקרונית, אלימה ומכאיבה, התנגשות בין שתי ישויות נפרדות שלא ניתן היה בשום אופן לגשר או לתווך ביניהן.

לא, עדיף היה שלא לומר כלום.

וכך, בסופו של דבר, אולי זה היה פשוט כוחו של ההרגל - לא יכולתי לחדול מהשתיקה, לא יכולתי להפסיק את מצג-השווא. כי כשלמדתי לדבר, למדתי בו-זמנית לשקר, וכשלמדתי לספר, למדתי להסתיר: בכי צריך להחניק, עצב - להכחיש, כעס - לשמר בפנים ולהקפיא, צער - לרסק ולבלוע, וכל הזמן, בהתמדה וללא הרף גם כשדיברתי וגם ששתקתי הייתי צריכה להיזהר ולהשגיח, לטשטש ולהסוות. כי

הדבר ההוא היה מכוער מדי, מאוס ודוחה, ואם היה יוצא החוצה, או אפילו מציץ רק טיפה, אי אפשר היה לדעת מה עלול היה לקרות. אם מישוהו באמת היה יודע על קיומו, ומבין לעומק את מהותו, הוא לא היה יכול לשאת את זה, בדיוק כמו שאני לא יכולתי לשאת את זה, אם מישוהו היה מבין, הוא היה בורח, נס על נפשו.

וגם אם עכשיו, במחלקה, לא טרחת עוד בקיום מערך ההסוואה, גם לא הייתי מסוגלת לפתע ברגע אחד לחרוג מהערוצים האלו שנצרכו והעמיקו במשך שנים, ולשנות את ההרגלים והכללים שקובעו. שתיקה.

תוך גיוס כוחות מחודשים הוא פתח, מכיוון אחר, בעליזות לא משכנעת: "תגידי, ממה את כל כך מפחדת?"

אלא ששוב לא יכולתי לדבר. כל הדברים שרציתי אי-פעם להגיד, סך הכל הדברים שלא נאמרו - כל אלו הצטברו והתגבשו למסה גדולה מדי, מבולבלת וחסרת-היגיון, שכבר לא היתה קשורה למה שכאב לי בפנים, שכבר לא היתה רלבנטית למקום שהייתי בו באותו הרגע, למחלקה או לחדר או לאיש שישב ממולי, במרחק אינסופי ממני, והמתין.

מול פניו המצפות, קפאתי באין-דיבור, באין-תזוזה. לא יכולתי להפיח מהריאות אוויר שיניע את מיתרי הקול או להזיז את הלשון כדי שהברות ייהגו ויתאספו יחד למילים, למשפטים. המילים התאיידו לי עוד במחשבות, המשפטים קרסו עוד לפני שנוצרו... את מה שהיה לי בפנים – **הדבר הנורא ההוא** - אי אפשר היה להגיד אותו, להוציא אותו החוצה במילים או אפילו בקולות.

רק העיניים שלי ניסו לאותת כמו חטוף שאקדח מוסתר מכוון אל גבו, והוא מנסה ליצור קשר לא-מילולי עם עוברים ושבים. באלם התחננתי אליו. רציתי שיבין אותי גם בלי מילים, שיבין דרך מסך השתיקה, באופן פלאי, על-חושי.

אבל הוא לא ראה, הוא לא הבחין ולא הבין. משם, מעבר לקצה של סוף העולם שום דבר לא הגיע. שם הייתי אני, לבד, ואילו הוא היה למעלה, רחוק ולא-נגיש, יחד עם כל השאר.

במאמץ אחרון פתחתי את הפה וניסיתי להגיד משהו, אבל כל מה שהתהווה היה עווית חיוך מתנצלת, מיץ דליל של הנשמה - כמו הנוזל הצהבהב והדלוח שנפלט החוצה כשמנסים להקיא בבטן ריקה.

הוא ישב מולי, זו באי-נוחות, הסקרנות והרצון הטוב כבר מהולים באכזבה.

"אולי פעם אחרת", הוא ציין בעיונות מסוימת, דוחף את כיסאו לאחור לאות סיום.